

NAVARRO MIRA, IRENE / SELLÉS LLORET, LAURA / SÁNCHEZ BALLESTER, RAÜL
(ed.): *Cent anys d'un poeta europeu. Lectures crítiques sobre Vicent Andrés
Estellés*, Alacant, IIFV, 2025, 199 pp., ISBN: 978-84-1302-338-0

Cent anys són significatius per a un clàssic modern, i no crec que en el cas d'Estellés aquest qualificatiu pugui posar-se en dubte. El centenari es remarca en el títol —*Cent anys d'un poeta...*— i al·ludeix, perquè s'hi integra, al conjunt de festejaments que al llarg de tot el 2024 celebraren l'efemèride del seu naixement. Potser val la pena recordar que una de les formes en què la vitalitat del llegat estellesià va emergir va ser la polèmica relacionada amb la declaració de l'Any Estellés (magníficament comissariat per Àngels Gregori): hom pot pensar que li hauria agradat molt saber que el seu nom encara hauria de remoure els ànims dels antagonistes polítics passat un segle.

El monogràfic curat per Irene Mira-Navarro, Laura Sellés Lloret i Raül Sánchez-Ballester no dubta a proposar el fill del forner de Burjassot com a poeta europeu. Una operació molt encertada i que es justifica començant per l'estructura del llibre, dividit en tres parts que aborden qüestions transversals o «de conjunt», mirades heterogènies des de diferents camps del saber i, no menys important, la traducció i recepció internacional de la seva obra: una bona manera de reivindicar, o millor dit, de demostrar la dimensió universal d'Estellés.

La primera part, «Estudis de conjunt», aspira a oferir visions panoràmiques i consta de quatre contribucions. L'article d'obertura és «Cisi i etapes poètiques» de Jaume Pérez-Montaner, amb una reflexió original sobre el concepte de crisi poètica a partir de la qual perfila una trajectòria d'Estellés dividida en tres parts: entre 1949 i 1958, amb dos punts forts: la consciència lingüística esdevinguda gest i la mort prematura de la seva filla; entre 1958 i 1970, en què la veu poètica pren tons d'afirmació i els seus versos esdevenen cants de llibertat; i entre 1970 i 1993, quan emergeix la urgència del canvi, encara que no acabi d'esdevenir-se. Segueix «El fill del forner, que feia versos. Viatge a l'univers poètic estellesià» de Josep Ballester,

que parla de la importància de tres elements indiscutiblement persistents i fortament intricats en el seu món literari: la quotidianitat, la catalogació de l'existència humana i les cartografies espacials. La lectura de J. Àngel Cano Mateu, «El poemari “Ora maritima” (1977) a la llum de Ruf Fest Aviè: una lectura hipertextual» se centra en aquest recull i hi aplica un marc teòric clàssic genetià. Finalment, «Inventaris clements» de Ferran Carbó ens obsequia amb un estudi minuciós i de fort rigor filològic sobre les diferents obres que porten per títol *L'inventari clement*. Les conclusions també il·luminen les modalitats d'Estellés pel que fa a l'elaboració de les obres pel que ateny a l'organització i configuració dels llibres.

Enric Bou Maqueda ens proposa una lectura brillant, d'inspiració bo-deiana i basada en la materialitat, del poema més famós d'Estellés, entre altres: «Amor brusc i salvatge»: la materialitat en la poesia de Vicent Andrés Estellés». És el primer dels cinc articles que conformen el segon bloc, titulat «Mirades interdisciplinàries». En aquesta taula, no hi podia faltar el vi, i se n'ocupa Noèlia Díaz Vicedo amb «El vi, l'aliment de la cólera», en una mostra de *Food Studies* que encaixen a Estellés com l'anell al dit. Un altre estudi sobre la intertextualitat, aquesta vegada en clau postmoderna (un aspecte específicament innovador d'Estellés) aborda amb perspicàcia i riquesa de matisos el poemari *Horacianes* tant des del punt de vista creatiu com ideològic; es tracta de «Un joc d'espills. Una lectura postmoderna d'Horacianes» d'Enric Falguera Garcia. En el capítol de Jordi Oviedo Seguer, «Natura i compromís: anàlisi ecocrítica de l'obra estellesiana» s'introdueix la «consciència ecocèntrica» i la seva evolució; en particular, Oviedo aborda el nus literatura-territori-nació tant en textos literaris com periodístics, i el vincle afectiu que es crea a través del tractament dels espais naturals. Tanca aquesta secció Àngels Gregori Parra amb «Cartografiar la ciutat. València a través de “Llibre de meravelles”», un recull en què, segons l'autora, «València esdevé un personatge més de l'obra» (129).

El món anglòfon, el francès, el basc, el castellà i l'italià són els convidats de la tercera part del llibre que molt feliçment ha dedicat un espai a la ja citada secció «Traducció i recepció internacional». Laia Penedès reconstrueix minuciosament l'activitat traductora sobre Estellés a l'anglès (i no només dels poemaris, sinó també de les poesies esparses), amb algunes curiositats. També analitza el cas de dues

traduccions del poema I d'*Horacianes*, de Rosenthal i de Keown i Owen. Marta Marfany i Simó, a «*Livre des merveilles* d'Amador Calvo: Estellés en francès», descriu la recepció puntual i relativament modesta que ha tingut a França i dóna eficaçment a conèixer les estratègies de l'únic llibre traslladat fins ara al francès. Per bé que la difusió del valencià hagi estat continguda, resulta rellevant el valor de l'operació de Calvo, estudiós a més de traductor de l'obra amb més projecció internacional d'Estellés. A «La poesia d'un clàssic contemporani valencià en el sistema literari basc» Aritz Galarraga analitza la presència del poeta i de la literatura catalana en general dins el camp literari basc. Tot i que el català ocupa un espai important dins el conjunts de llengües traduïdes al basc, segons l'autora les traduccions encara són escasses. Tanmateix, Estellés destaca per haver estat traduït dues vegades en aquesta llengua. Guillen Cunill-Sabatés desgrana, amb el dot de la síntesi i un ordre metodològic molt clar, la tasca d'Antonio Moreno a «Unes notes sobre la traducció castellana “Primer libro de las églogas”». Finalment, Francesco Ardolino presenta una recognició efectivament completa de «La poesia de Vicent Andrés Estellés a Itàlia». A part de la recepció (amb les traduccions al centre) del poeta a Itàlia, també estudia la recepció d'Itàlia en el poeta, ja sigui com a representació de país que com a part del seu repertori de referències literàries. Hagués estat difícil trobar una millor manera de cloure el volum.

Es tracta, en definitiva, d'un treball acurat, actual i ben construït, amb ecos del prestigiós congrés «*Una amable, una trista, una petita pàtria: Congrès Internacional Vicent Andrés Estellés*» (Universitat d'Alacant, campus de Sant Vicent del Raspeig, 21 i 22 d'octubre de 2024), admirablement coordinat per Maria Àngels Francés. *Cent anys d'un poeta europeu. Lectures crítiques sobre Vicent Andrés Estellés* demostra la renovació de la recepció d'un poeta definitivament canonitzat. A més a més, té el mèrit d'haver sabut combinar estellesians “denominació d'origen” amb altres mirades emergents i/o de procedència disciplinària diversa —un gest no banal que posa de relleu la intel·ligència i obertura dels curadors.

CÈLIA NADAL PASQUAL

Università per Stranieri di Siena – Centro CAT di Studi Catalani

<https://orcid.org/0000-0002-1625-6030>

ALICIA ARCÉS VILLANUEVA
La carxofa de l'Olivar (2026)
Tècnica Mixta